

ΔΙΚΑΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΕΤΑΙΡΙΩΝ

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ - ΜΕΛΕΤΗ & ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ
ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ, ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ
& ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΕΤΟΣ 2013/ΤΕΥΧΟΣ 12

ΣΤΑΘΗΣ ΠΟΤΑΜΙΤΗΣ

Δικηγόρος

*ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΛΛΑΓΗΣ
ΑΠΟ ΧΡΕΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ;*

*Η ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΤΩΧΕΥΣΗ ΚΑΙ
ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ*

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΑΝΑΤΥΠΟ

nbonline.gr

ΨΗΦΙΑΚΗ ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΣΤΑΘΗΣ ΠΟΤΑΜΙΤΗΣ

Δικηγόρος

ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΛΛΑΓΗΣ ΑΠΟ ΧΡΕΗ
ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ;

Η ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ
ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΤΩΧΕΥΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ

Ανάτυπο από το «ΔΙΚΑΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ & ΕΤΑΙΡΙΩΝ»

Τεύχος 12 / Έτος 2013

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΕΒΕ

Μαυρομικάλη 23, 106 80 Αθήνα • Τηλ.: 210 3678 800 • Fax: 210 3678 819

<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org

Εναρμόνιση της απαλλαγής από χρέη στην Ευρώπη;

Η Ομάδα Εργασίας του Δεύτερου Ευρωπαϊκού Συνεδρίου για την Πτώχευση και Αναδιοργάνωση

ΣΤΑΘΗΣ ΠΟΤΑΜΙΤΗΣ, Δικηγόρος

Σε πολλές έννομες τάξεις, βασική μέθοδος για να παρασχεθεί ένα νέο ξεκίνημα σε υπερχρεωμένα φυσικά πρόσωπα θεωρείται η δυνατότητα απαλλαγής από τα χρέη τους. Στην παρούσα μελέτη εξετάζονται οι σχετικές ρυθμίσεις σε έξι διαφορετικά ευρωπαϊκά κράτη. Σκοπός αυτής της παρουσίασης είναι τόσο να αναδειχθεί ένας κοινός πυρήνας αρχών όσο και να διερευνηθούν τυχόν συστάσεις που θα μπορούσαν να γίνουν για την ομοιομορφή ρύθμιση του ζητήματος αυτού σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Εισαγωγή

Η παρούσα μελέτη αποτελεί προϊόν των εργασιών του Δεύτερου Ευρωπαϊκού Συνεδρίου για την Πτώχευση και Αναδιοργάνωση, και ειδικότερα του σεμιναρίου με θεματική «*As you like it - (Minimum) Standards for Debt Discharge in Europe*», το οποίο διοργανώθηκε υπό την αιγίδα της Γερμανικής Ένωσης Δικηγόρων (Deutscher Anwaltsverein) στις 15-17 Μαΐου 2013¹. Στο πλαίσιο του σεμιναρίου, οι συγγραφείς, εκπροσωπώντας τα νομικά συστήματα της Γερμανίας, της Ιρλανδίας, της Ελλάδας, της Αγγλίας & Ουαλίας, της Ολλανδίας και της Πολωνίας, ανέπτυξαν τις εθνικές προσεγγίσεις στο ζήτημα της απαλλαγής από τα χρέη, καθώς και εντόπισαν τις ομοιότητες των επιμέρους ρυθμίσεων, με απώτερο στόχο να διερευνηθεί κατά πόσο θα πρέπει να προταθεί η εναρμόνιση του ζητήματος αυτού σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ώστε να αντιμετωπιστεί και το αυξανόμενο φαινόμενο του forum shopping, γνωστού και ως «πτωχευτικού τουρισμού» (bankruptcy tourism)².

Η παράδοση της απαλλαγής του οφειλέτη από τα χρέη του είναι παλιά³. Στην Ανατολή των αρχαίων χρόνων, οι Βαβυλώνιοι ακύρωναν τα χρέη μέσω μιας διαδικασίας, γνωστής με τη φράση «σβήνοντας το παρελθόν» («wiping the slate clean»), στο πλαίσιο της οποίας διαλύονταν οι πήλινες πινακίδες που κατέγραφαν τα χρέη του οφειλέτη προς τους πιστωτές του⁴. Στη Δύση, το ίδιο έθιμο ανάγεται σε εβραϊοχριστιανική παράδοση, αναγνωριζόμενο και στην Παλαιά Διαθήκη:

«Καθε επτά έτη θα παρέχης άφεσιν των χρεών. Ως εξής θα εφαρμόζεται ο νόμος της αφέσεως των χρεών· δηλαδή κάθε χρέος, το οποίον σου οφείλει ο πλησίον και ο αδελφός σου, δεν θα το ζητήσης, αλλά θα το χαρίσης, διότι εκ μέρους Κυρίου του Θεού σου ορίζεται και επιβάλλεται αυτή η άφεσις των χρεών»⁵.

Η Καινή Διαθήκη διευρύνει περαιτέρω την παράδοση αυτή, βάσει και της αρχής της αμοιβαιότητας⁶.

Υπό το φως της κοινής αυτής παράδοσης, φαντάζει ως περίπλοκη η ποικιλία των σύγχρονων προσεγγίσεων στο ερώτημα της απαλλαγής⁷ από τα χρέη σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με πρόσφατες μεταρρυθμί-

1. Του σεμιναρίου προήδρευσε ο καθηγητής *Heinz Vallender* (Κολωνία). Εισηγητές ήταν οι *Hildegard Allemand* (Allemand & Kemperdick, Κολωνία), *Dr. Stephen Baister*, διευθυντής του Μητρώου Πτωχεύσεων του High Court of Justice (Λονδίνο), *Pawel Kuglarz* (Wolf Theiss, Βαρσοβία), *Hans Mathijzen* (Willems Advocaten & Rechtsanwalte NV, Αμστερνταμ), *Barry O'Neill* (Eugene F. Collins, Δουβλίνο) και *Στάθης Ποταμίτης* (PotamitisVekris, Αθήνα). Η παρούσα μελέτη έχει ήδη δημοσιευθεί στην αγγλική γλώσσα στο περιοδικό *Insolvency Intelligence* της Sweet & Maxwell, *InsInt13* 26(7) 97-112. Για την επιμέλεια της μετάφρασης και άλλα χρήσιμα σχόλια στο τμήμα που αφορά το ελληνικό δίκαιο ευχαριστώ θερμά τον Δρ. Αλέξανδρο Ρόκα (PotamitisVekris, Αθήνα).
2. Πρόκειται για φαινόμενο που απασχολεί κυρίως Γερμανούς και Ιρλανδούς πιστωτές, δεδομένου του αυξανόμενου αριθμού Γερμανών και Ιρλανδών οφειλετών που αναζητούν προστασία στα δικαστήρια της Αγγλίας, της Ουαλίας ή και της Βόρειας Ιρλανδίας. Ωστόσο, ίσως το πρόβλημα του πτωχευτικού τουρισμού δεν είναι τόσο έντονο στην πραγματικότητα. Βάσει ανεπίσημων στοιχείων της Υπηρεσίας Πτωχεύσεων (Insolvency Service) του Λονδίνου, το 2012 μόνο 217 οφειλέτες φαίνεται να μετακίνησαν το κέντρο των κυρίων συμφερόντων τους, με σκοπό να υπαχθούν σε πτωχευτική διαδικασία στην Αγγλία και την Ουαλία. Από αυτούς, 134 είχαν προέλευση τη Γερμανία, 35 την Ιρλανδία και 48 άλλες χώρες. Από αυτές τις περιπτώσεις, μόνο πέντε κηρύχθηκαν άκυρες.

3. Βλ. αναλυτικά *David Graeber*, *Debt-The First 5,000 Years*, 2011. Για μία ανάλυση της ηθικής της πτώχευσης και του θεσμού της απαλλαγής βλ. *Jukka Kilpi*, *The Ethics of Bankruptcy*, 1998.
4. *Michael Hudson*, *The Lost Tradition of Biblical Debt Cancellations* (παρουσίαση στο Henry George School of Social Science, 1992). Βλ. επίσης τον ίδιο, *Reconstructing the Origins of Interest-Bearing Debt and the Logic of Clean Slates in Debt and Economic Renewal in the Ancient Near East*, 2002.
5. Δευτερονόμιον, 15, 1-2. Πιο κάτω διευκρινίζεται ότι η άφεση δεν επεκτείνεται σε αλλοδαπούς. Κατά το Λευιτικόν, Κεφ. 25, δεσμευμένοι οφειλέτες απελευθερώνονται, και η οικογενειακή γη επιστρέφει στους αρχικούς ιδιοκτήτες της, όμως αυτό συνέβαινε μόνο κάθε 49 ή 50 χρόνια.
6. Κατά Ματθαίον Ευαγγέλιο, 6.12 (Πάτερ Ημών): «και άφες ημών τα οφειλήματα ημών, ως και ημείς αφήμεν τοις οφειλέταις ημών». Η χρήση του όρου «παραπτώματα» ή «αμαρτίες» στη θέση των «οφειλημάτων» είναι μεταγενέστερη γλωσσική παραλλαγή.
7. Όπως θα φανεί παρακάτω, ο όρος απαλλαγή (discharge) σε αυτό το άρθρο γενικά σημαίνει απελευθέρωση του πτωχού οφειλέτη από τα χρέη του και όχι απαλλαγή (discharge) με την ειδικότερη τεχνική έννοια του αγγλικού δικαίου.

σεις στο πτωχευτικό δίκαιο της Γερμανίας και της Ιρλανδίας⁸, υπογραμμίζει τόσο τις δυσκολίες ανεύρεσης ενός κοινού πυρήνα ρυθμίσεων όσο, την ίδια στιγμή, και την επιθυμία να συμβεί αυτό ενόψει μιας διαφαινόμενης τάσης για πιο φιλελεύθερες ρυθμίσεις, οι οποίες περιορίζουν το απαιτούμενο χρονικό διάστημα για την απαλλαγή του οφειλέτη.

1. Γερμανία

Παραδοσιακά, το γερμανικό πτωχευτικό δίκαιο ήταν αντίθετο στην ιδέα της απαλλαγής. Πρόσφατες μεταρρυθμίσεις, όμως, μετέβαλαν την αντίληψη αυτή. Το 1999, ο νέος Κώδικας Αφερεγγυότητας (*Insolvenzordnung* - InsO) τέθηκε σε ισχύ, εισάγοντας το θεσμό της απαλλαγής από το υπόλοιπο των χρεών φυσικών προσώπων. Ο χρόνος απαλλαγής από τα χρέη προσδιορίστηκε στα επτά χρόνια ύστερα από το πέρας της πτωχευτικής διαδικασίας, για τη διάρκεια της τελευταίας όμως δεν υπάρχει περιορισμός χρόνου. Το 2001, εισήχθη περιορισμός, βάσει του οποίου η πτωχευτική διαδικασία και η διαδικασία απαλλαγής διαρκούν συνολικά ως έξι χρόνια.

Το γερμανικό δίκαιο διαθέτει τέσσερα στάδια, στο πλαίσιο των οποίων μπορεί να επιτευχθεί απαλλαγή από τα χρέη.

Πρώτον, ο οφειλέτης πρέπει να αποπειραθεί να έλθει σε εξωδικαστικό συμβιβασμό με τους πιστωτές του με τη βοήθεια επαγγελματία συμβούλου (όπως μιας υπηρεσίας αναγνωρισμένης από το κράτος, ιδίως ενός κέντρου παροχής συμβουλών σε πολίτες, ή ενός δικηγόρου, ενός συμβολαιογράφου ή ενός λογιστή). Για την εξέλιξη στα επόμενα στάδια, ενώπιον δικαστηρίου, απαιτείται βεβαίωση για την αποτυχία του εξωδικαστικού συμβιβασμού το τελευταίο εξαμηνό⁹.

Δεύτερον, ύστερα από την προηγηθείσα εξωδικαστική απόπειρα συμβιβασμού, ο οφειλέτης μπορεί να αιτηθεί την έναρξη πτωχευτικής διαδικασίας, και ταυτόχρονα την απαλλαγή από το υπόλοιπο των χρεών, αν επιθυμεί τέτοια απαλλαγή¹⁰. Με την αίτηση ο οφειλέτης υποβάλλει και σχέδιο για τη ρύθμιση των χρεών του¹¹. Αν η πρόταση αυτή γίνει αποδεκτή από τουλάχιστον το 50% του αριθμού των πιστωτών, καθώς και αν πιστωτές που εκπροσωπούν τουλάχιστον το 50% των απαιτήσεων συναινέσουν, το δικαστήριο μπορεί να καταστήσει το σχέδιο δεσμευτικό, παρά τη διαφωνία ορισμένων πιστωτών, στο βαθμό που η θέση τους δεν καθίσταται μειονεκτική σε σχέση με τη θέση τους, όπως αυτή αναμενόταν να διαμορφωθεί σε διαδικασία πτώχευσης και απαλλαγής από τα χρέη¹².

Τα παραπάνω δύο στάδια της διαδικασίας δεν έχουν εφαρμογή αν ο οφειλέτης είναι αυταπασχολούμενος ή ήταν αυταπασχολούμενος και τα περιουσιακά στοιχεία του και τα χρέη δεν είναι εντός λογικού πλαισίου ή συνδέονται με προγενέ-

στερη ιδιότητά του ως εργοδότη¹³. Σε αυτές τις περιπτώσεις ο οφειλέτης μπορεί να αιτείται πτώχευση και απαλλαγή από τα χρέη χωρίς προηγουμένως να αποπειραθεί την επίτευξη συμβιβασμού.

Τρίτο στάδιο είναι η πτωχευτική διαδικασία σε πιο «παραδοσιακή μορφή»: το δικαστήριο διατάζει το άνοιγμα της διαδικασίας, οι πιστωτές αναγγέλλουν τις απαιτήσεις τους, οι απαιτήσεις επαληθεύονται δικαστικά, τα περιουσιακά στοιχεία αποτιμώνται και ρευστοποιούνται, ενώ η διαδικασία λήγει με μία τελική δικάσιμο και τη γνωστοποίηση της συνέχισης της διαδικασίας απαλλαγής από όσα χρέη υπολείπονται. Στην τελική αυτή δικάσιμο μπορούν οι πιστωτές να αιτηθούν την απόρριψη της απαλλαγής επί τη βάση της συμπεριφοράς του οφειλέτη πριν ή κατά τη διάρκεια της διαδικασίας¹⁴.

Τέταρτο και τελικό στάδιο είναι η πραγματική διαδικασία απαλλαγής από τα χρέη, γνωστή ως «περίοδος καλής συμπεριφοράς» (*Wohlverhaltensphase*). Η περίοδος αυτή αρχικά με το πέρας της πτωχευτικής διαδικασίας και διαρκεί έξι έτη, χρονικό διάστημα από το οποίο αφαιρείται η διάρκεια της πτωχευτικής διαδικασίας. Η αίτηση για απαλλαγή από το υπόλοιπο των χρεών συνοδεύεται από δήλωση εκχώρησης των κατασχεσίμων εισοδημάτων σε ένα ειδικό διαχειριστή¹⁵, η οποία λαμβάνει ισχύ με την έναρξη της περιόδου καλής συμπεριφοράς. Με την πάροδο των έξι ετών, λαμβάνει χώρα δίκη στην οποία ακούγεται ο οφειλέτης, ο ειδικός διαχειριστής και οι πιστωτές του. Και εδώ μπορούν οι πιστωτές να αιτηθούν την απόρριψη της απαλλαγής επί τη βάση της συμπεριφοράς του οφειλέτη κατά τη διάρκεια της περιόδου καλής συμπεριφοράς.

Περαιτέρω, με την πάροδο των έξι ετών ο πιστωτής απαλλάσσεται από το σύνολο των χρεών που γεννήθηκαν πριν το άνοιγμα της πτωχευτικής διαδικασίας, με την εξαίρεση των απαιτήσεων που προκύπτουν από διάπραξη αδικοπραξιών με δόλο, και με την προϋπόθεση ότι δεν ευδοκίμησε αίτηση για την απόρριψη της απαλλαγής.

Η απαλλαγή, αν και δεν είναι στην απόλυτη διακριτική ευχέρεια του δικαστηρίου, μπορεί να απορριφθεί. Βάσει της παρ. 1 του Κώδικα, «έντιμοι οφειλέτες θα έχουν την ευκαιρία να επιτύχουν απαλλαγή από το υπόλοιπο του χρέους τους». Από αυτό, ωστόσο, δεν συνάγεται ότι η ανεντιμότητα οδηγεί αναγκαστικά στην άρνηση της απαλλαγής.

Η παρ. 290 του Κώδικα αναφέρει εξαντλητικά τους λόγους άρνησης της απαλλαγής, με αναφορά στη συμπεριφορά του οφειλέτη τόσο πριν όσο και κατά τη διάρκεια της πτωχευτικής διαδικασίας, την οποία όμως οι πιστωτές μπορούν να επικαλεστούν μόνο στην τελική δικάσιμο της πτωχευτικής διαδικασίας. Οι λόγοι αυτοί εδράζονται κυρίως στο συνεργατικό καθήκον του οφειλέτη στο πλαίσιο της πτωχευτικής διαδικασίας.

8. Πρόκειται για μεταρρυθμίσεις σε άμεση συνάρτηση με το πρόβλημα του πτωχευτικού τουρισμού, αν και ορισμένες μεταρρυθμίσεις που θα αναφερθούν πιο κάτω δεν είχαν άμεση σχέση με το εν λόγω πρόβλημα.

9. § 305 I Nr. 1 InsO.

10. §§ 305 I Nr. 2, 287 InsO.

11. § 305 I Nr. 4 InsO.

12. § 309 InsO.

13. § 304 InsO.

14. § 290 InsO.

15. Πρβλ. τα σχετικά εργαλεία του αγγλικού δικαίου (income payments order or agreement), βάσει του Νόμου περί αφερεγγυότητας (Insolvency Act 1986).

Στις παρ. 295 και 297 αναφέρονται οι λόγοι για τους οποίους ο οφειλέτης μπορεί να στερηθεί του δικαιώματος απαλλαγής επί τη βάσει της συμπεριφοράς του κατά την περίοδο καλής συμπεριφοράς. Αν ο οφειλέτης υπαίτιως παραβιάσει μία από τις υποχρεώσεις του κατά την περίοδο καλής συμπεριφοράς, με αποτέλεσμα την υποβάθμιση των προοπτικών ικανοποίησης των πιστωτών, οι τελευταίοι μπορούν να ζητήσουν την έκπτωση από το δικαίωμα απαλλαγής από τα χρέη¹⁶. Θα πρέπει, προς το σκοπό αυτό, να κάνουν τη σχετική αίτηση εντός ενός έτους από τότε που έμαθαν τα περιστατικά που θεμελιώνουν την παράβαση.

Η κύρια υποχρέωση του οφειλέτη είναι να απασχολείται σε μία προσοδοφόρα εργασία, ή, αν είναι άνεργος, να κάνει κάθε προσπάθεια για να βρει τέτοια εργασία. Δε θα πρέπει να αρνηθεί την όποια εύλογη προσφορά εργασίας, καθώς με αυτόν τον τρόπο καθίσταται περιττή η υπέρ των πιστωτών εκκώρση των κατασχέσιμων εισοδημάτων.

Η αναγνώριση, από μέρους της γερμανικής Κυβέρνησης, ότι η πτωχευτική διαδικασία παραμένει επαχθής σε σχέση με τις διαδικασίες άλλων χωρών, ώθησε σε νεότερη μεταρρύθμιση. Η συμφωνία συνεργασίας των συγκυβερνώντων κομμάτων (CDU, CSU, FDP) του 2009 περιείχε τη δέσμευση για παροχή δεύτερης ευκαιρίας σε επαγγελματίες μέσω της μείωσης της περιόδου απαλλαγής στα τρία χρόνια. Ύστερα από μία περίοδο έντονων συζητήσεων, ψηφίστηκε σχετικός νόμος στις 16.5.2013, και θα τεθεί πλήρως σε ισχύ την 1.7.2014.

Οι βασικές αρχές παραμένουν οι ίδιες: ο οφειλέτης, αφού προηγηθεί προσπάθεια εξωδικαστικού συμβιβασμού (βλ. παραπάνω όμως ειδική ρύθμιση για αυταπασχολούμενους), μπορεί να αιτηθεί απαλλαγή από τα χρέη σε συνδυασμό με την αίτηση για έναρξη πτωχευτικής διαδικασίας, όμως θα πρέπει να εκχωρηθούν υπέρ των πιστωτών τα κατασχέσιμα εισοδήματα για μία περίοδο ως έξι ετών.

Ο οφειλέτης μπορεί να αιτηθεί πρόωρα την απαλλαγή του, μετά την πάροδο τριών ετών, εφόσον έχει πληρώσει τουλάχιστον το 35% των χρεών του καθώς και τα έξοδα της διαδικασίας. Ακόμα, μπορεί να αιτηθεί την απαλλαγή του με την πάροδο των πέντε ετών, εφόσον έχει πληρώσει τουλάχιστον τα έξοδα της διαδικασίας. Με τη μεταρρύθμιση, επιπλέον, δίνεται η δυνατότητα κατάρτισης «σχεδίου αναδιοργάνωσης» ως μέσου ρύθμισης οφειλών κατά τη διάρκεια της πτωχευτικής διαδικασίας (ως τώρα αυτή η δυνατότητα δινόταν μόνο για διαδικασίες συνδεδεμένες με παρελθούσες ή παρούσες υποθέσεις του οφειλέτη). Με αυτή την παραλλαγή, μπορούν να καμφθούν μη συναινούντες πιστωτές προς όφελος της ρύθμισης χρεών και της «πρόωρης» απαλλαγής από τα χρέη.

Ο νέος νόμος, επίσης, ενισχύει τα δικαιώματα των πιστωτών: κατά πρώτον, μέσω της προσθήκης δύο ακόμα κατηγοριών χρεών που εξαιρούνται από την απαλλαγή από τα χρέη. Πρόκειται για τα χρέη λόγω φοροδιαφυγής καθώς και λόγω αξιώσεων διατροφής. Κατά δεύτερον, ενισχύεται η θέση των πιστωτών διά της διεύρυνσης των λόγων για τους οποίους μπορούν αυτοί να αιτηθούν άρνηση της απαλλαγής, καθώς και διά της γενικότερης απλοποίησης της διαδικασίας.

16. § 296 InsO.

2. Ιρλανδία

Και στην Ιρλανδία έλαβε χώρα πρόσφατα σημαντική μεταρρύθμιση του δικαίου της πτώχευσης φυσικών προσώπων¹⁷. Η πτώχευση χρησιμοποιείται σπάνια ως διαδικασία, δεδομένης της μακράς διάρκειας της περιόδου απαλλαγής από τα χρέη (12 χρόνια)¹⁸.

Η σχετική νομοθεσία ανευρίσκεται στον Πτωχευτικό Νόμο (Bankruptcy Act) του 1988 και στον νόμο περί Πτώχευσης Ιδιωτών (Personal Insolvency Act) του 2012. Κατά βάση, κάθε πτώχευση πλέον καταλήγει σε αυτόματη απαλλαγή από τα χρέη ύστερα από τρία χρόνια¹⁹. Περιουσία του πτωχεύσαντος που δεν πωλήθηκε από τον διαχειριστή της πτώχευσης (trustee), παραμένει στην εξουσίαση του διαχειριστή μέχρι αυτό να πωληθεί. Η τριετής περίοδος απαλλαγής, λοιπόν, δεν επηρεάζει τη μη εκποιηθείσα περιουσία. Ο οφειλέτης που απηλλάγη από τα χρέη έχει ακόμα την υποχρέωση συνεργασίας με τον διαχειριστή εν σχέση με την ρευστοποίηση και διανομή περιουσιακών στοιχείων ύστερα από την ημερομηνία απαλλαγής. Ο διαχειριστής, τέλος, εκδίδει πιστοποιητικό απαλλαγής.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, ο διαχειριστής ή κάθε πιστωτής μπορεί να προβάλει ένσταση στην απαλλαγή από τα χρέη. Η ένσταση πρέπει να προβληθεί με αίτηση στο δικαστήριο πριν την απαλλαγή. Λόγοι ένστασης είναι οι ακόλουθοι:

- α) ο πτωχεύσας απέτυχε να συνεργαστεί με το διαχειριστή στην ρευστοποίηση των περιουσιακών του στοιχείων και
- β) ο πτωχεύσας απέκρυψε ή δεν κοινοποίησε στο διαχειριστή εισόδημα ή περιουσιακά του στοιχεία που θα μπορούσαν να ρευστοποιηθούν για την ικανοποίηση των πιστωτών.

Αν το δικαστήριο κάνει δεκτή την ένσταση, δεν προχωρά η διαδικασία απαλλαγής από τα χρέη. Το δικαστήριο, επίσης, μπορεί να αναβάλει την απαλλαγή για ένα χρονικό διάστημα το πολύ οκτώ ετών. Με άλλα λόγια, η θέση του πτωχεύσαντος σε «κατάσταση πτώχευσης» μπορεί να παραταθεί, όμως η απαλλαγή θα πρέπει να επέλθει εντός το πολύ οκτώ ετών. Το χρονικό διάστημα παράτασης που καθόρισε το δικαστήριο δεν μπορεί να αναθεωρηθεί²⁰.

Πέραν της αυτόματης απαλλαγής, ο πτωχεύσας έχει επίσης τη δυνατότητα να ζητά απαλλαγή από την πτώχευση όταν υπάρχει πρόνοια για την πληρωμή ορισμένων εξόδων (έξοδα διαδικασίας, αμοιβές, απαιτήσεις προνομιούχων πιστωτών). Επίσης, θα πρέπει ο πτωχεύσας να έχει πετύχει τη συναίνεση όλων των πιστωτών (για την απαλλαγή από τα χρέη), αλλιώς να έχει πληρώσει το σύνολο του χρέους.

Απαλλαγή μπορεί να ζητείται και όταν υπάρχει προσφορά για την πληρωμή ορισμένων εξόδων (πρόκειται για τα έξοδα που

17. Για το πλαίσιο της μεταρρύθμισης βλ. *Spooner, Sympathy for the debtor? The modernisation of Irish Personal Insolvency Law, Insolvency Intelligence 2012*, σελ. 97 επ.

18. Πριν την οικονομική κρίση του 2008, οι κατ' έτος πτωχεύσεις ήταν κάτω από δέκα. Από το 2008 παρατηρείται αύξηση του αριθμού αυτού, πάντως μικρής έκτασης.

19. Άρθρο 85 του Πτωχευτικού Νόμου, όπως τροποποιήθηκε.

20. Άρθρο 85Α του Πτωχευτικού Νόμου, όπως τροποποιήθηκε.

αναφέρθηκαν, και επιπλέον ένα συμφωνημένο ποσό είτε τοις μετρητοίς είτε σε δόσεις)²¹.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, το δικαστήριο μπορεί ύστερα από την απαλλαγή να διατάσσει περιοδικές πληρωμές από το εισόδημα ή την περιουσία του οφειλέτη προς όφελος των πιστωτών. Για να συμβεί αυτό, θα πρέπει να έχει προηγηθεί αίτηση πριν την ημέρα της απαλλαγής. Η σχετική διαταγή θα αφορά ένα διάστημα το πολύ πέντε ετών, ενώ δεν μπορεί να ισχύει μετά το όγδοο έτος από την ημερομηνία της πτώχευσης. Για τον καθορισμό του ύψους των πληρωμών, λαμβάνονται υπόψη τα εύλογα έξοδα διαβίωσης του οφειλέτη και της οικογένειάς του. Το περιεχόμενο της διαταγής μπορεί να τροποποιηθεί εφόσον προκύψουν ουσιαστικές μεταβολές στις συνθήκες που αφορούν τον πτωχεύσαντα. Το δικαστήριο μπορεί να διατάζει και απευθείας πληρωμές από τον εργοδότη του πτωχεύσαντος στον διαχειριστή²².

3. Ελλάδα

Το ελληνικό δίκαιο δεν περιέχει πρόβλεψη για την πτώχευση ιδιωτών που δεν είναι έμποροι: ο ελληνικός Πτωχευτικός Κώδικας (ΠτωχΚ)²³ εφαρμόζεται μόνο σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα με εμπορική δραστηριότητα. Μη έμποροι που ζητούν απαλλαγή από τα χρέη τους προσφεύγουν στο νόμο για τη «Ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων»²⁴, ο οποίος απετέλεσε και την πρώτη νομοθεσία ασχολούμενη με αφερέγγυα φυσικά πρόσωπα μη εφόρους, παρέχοντάς τους για πρώτη φορά ένα εργαλείο για τη δικαστική ρύθμιση του χρέους τους, μέσω ενός σχεδίου ρύθμισης οφειλών.

Από τη θέση σε ισχύ του Νόμου το 2010, περισσότερα από 70.000 φυσικά πρόσωπα κατέφυγαν στη διαδικασία, ενώ τα δικαστήρια έχουν ήδη εκδώσει πάνω από 7.000 αποφάσεις. Χωρίς αμφιβολία, ο εν λόγω νόμος προκαλεί σημαντική επιβάρυνση στα δικαστήρια. Μάλιστα, πολλά δικαστήρια παρείχαν προληπτικά μέτρα, ενώ η δικάσιμος προσδιοριζόταν πολλά χρόνια μετά την αρχική αίτηση. Με την τροποποίηση του νόμου το 2013, προβλέφθηκαν μηνιαίες καταβολές προς τους πιστωτές στο μεσοδιάστημα από την υποβολή της αίτησης μέχρι την απόφαση του δικαστηρίου²⁵.

Ο οφειλέτης πρέπει να έχει περιέλθει σε αδυναμία εκπλήρωσης υποχρεώσεων και η αδυναμία του αυτή να μην οφείλεται σε δόλο²⁶. Από τη ρύθμιση οφειλών εξαιρούνται ορισμένες υποχρεώσεις: συγκεκριμένα, οι απαιτήσεις που αναλήφθη-

καν το τελευταίο έτος πριν την υποβολή της αίτησης, ορισμένες απαιτήσεις δημόσιας φύσης (διοικητικά πρόστιμα, φόροι, ασφαλιστικές εισφορές κ.ά.), όπως και οφειλές που προέκυψαν από αδικοπραξία που διαπράχθηκε με δόλο²⁷. Αντιθέτως, μη ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις μπορούν να περιληφθούν στη ρύθμιση²⁸.

Μέχρι την τροποποίηση του νόμου το 2013, ο οφειλέτης έπρεπε να αποπειραθεί τη ρύθμιση των οφειλών του εξωδικαστικά. Σε περίπτωση μη επιτυχίας των διαπραγματεύσεων, έπρεπε αυτό να πιστοποιείται από ορισμένο φορέα (Συνήγορος του Καταναλωτή, Επιτροπή Φιλικού Διακανονισμού, Ένωση Καταναλωτών, Μεσολαβητής Τραπεζικών Επενδυτικών Υπηρεσιών) ή από δικηγόρο²⁹. Το στάδιο αυτό, ύστερα από την τροποποίηση του 2013, κατέστη προαιρετικό³⁰.

Περαιτέρω, υπάρχει υποχρέωση για πλήρη και ειλικρινή δήλωση από πλευράς του οφειλέτη, ιδίως ως προς τα περιουσιακά του στοιχεία και τις υποχρεώσεις του. Αν θεωρηθεί ανειλικρινής η δήλωση ύστερα από την επικύρωση της ρύθμισης οφειλών από το δικαστήριο, μπορεί αυτή να ακυρωθεί, με αποτέλεσμα την επαναφορά των χρεών στο αρχικό τους επίπεδο³¹.

Το δικαστήριο λαμβάνει υπόψη την περιουσία του οφειλέτη, το εισόδημά του, τη συνεισφορά του/της συζύγου, καθώς και τα έξοδα διαβίωσης για τον ίδιο και την οικογένειά του³². Η κύρια κατοικία του οφειλέτη, εφόσον δεν ξεπερνά ορισμένη αξία, εξαιρείται από την ρευστοποίηση, ενώ μπορεί αντί για την ρευστοποίηση να επιτραπεί στον οφειλέτη να προβαίνει σε πληρωμές συνολικής αξίας το πολύ ως 80% της αξίας του ακινήτου³³.

Ο οφειλέτης πρέπει επίσης να κάνει εύλογες προσπάθειες να αποκτήσει κατάλληλη εργασία³⁴. Μεταβολές στην περιουσιακή κατάσταση του οφειλέτη πρέπει να κοινοποιούνται και ίσως οδηγήσουν σε τροποποιήσεις της ρύθμισης οφειλών³⁵.

Πρέπει να σημειωθεί, ωστόσο, ότι το σχέδιο ρύθμισης οφειλών μπορεί σε εξαιρετικές περιπτώσεις (χρόνια ανεργία, σοβαρά προβλήματα υγείας κ.ά.) να προβλέπει μηδενικές καταβολές³⁶.

Το δικαστήριο (ειδικότερα, το Ειρηνοδικείο), μπορεί να επικυρώσει το σχέδιο αν συναινούν σε αυτό πιστωτές που εκπροσωπούν την πλειοψηφία των απαιτήσεων, στο βαθμό που το

21. Άρθρο 85B του Πτωχευτικού Νόμου, όπως τροποποιήθηκε.

22. Άρθρο 85D του Πτωχευτικού Νόμου, όπως τροποποιήθηκε.

23. Ν 3588/2007, όπως ισχύει.

24. Ν 3869/2010, όπως τροποποιήθηκε από το Ν 4161/2013, ο οποίος, επιπλέον, εισήγαγε το Πρόγραμμα διευκόλυνσης για ενήμερους δανειολήπτες, για οφειλέτες δηλ. που δεν έχουν καταστεί αφερέγγυοι, το εισόδημά τους όμως έχει μειωθεί δραστικά ως αποτέλεσμα της τρέχουσας κρίσης.

25. Άρθρα 4 παρ. 3 και 5 παρ. 2 Ν 3869/2010, όπως ισχύει.

26. Άρθρο 1 παρ. 1 Ν 3869/2010. Προδήλως απερίσκεπτη συμπεριφορά, αντιθέτως, δεν αποστραφεί τη δυνατότητα προσφυγής στη διαδικασία. Βλ. *Βενιέρη/Κατσά*, Εφαρμογή του Ν 3869/2010 για τα υπερχρεωμένα φυσικά πρόσωπα, 2η έκδ., 2013, σελ. 93.

27. Άρθρο 1 παρ. 2 Ν 3869/2010.

28. Έτσι *Eu. Περάκης*, Πτωχευτικό δίκαιο, 2η έκδ., 2012, σελ. 474-5.

29. Άρθρο 2 παρ. 2 Ν 3869/2010.

30. Άρθρο 2 Ν 3869/2010, όπως ισχύει.

31. Άρθρο 10 παρ. 1 Ν 3869/2010.

32. Άρθρο 8 παρ. 2 Ν 3869/2010, όπως ισχύει.

33. Άρθρο 9 παρ. 2 Ν 3869/2010, όπως ισχύει μετά το Ν 4161/2013, ο οποίος επίσης προέβλεψε επίσης ότι η περίοδος αποπληρωμής μπορεί να διαρκεί ως 20 χρόνια, εκτός αν οι δανειακές συμβάσεις εκτεινόταν πέραν του ορίου αυτού, οπότε ο μέγιστος χρόνος αποπληρωμής είναι 35 χρόνια.

34. Άρθρο 8 παρ. 3 Ν 3869/2010.

35. Άρθρο 8 παρ. 4 Ν 3869/2010.

36. Άρθρο 8 παρ. 5 Ν 3869/2010.

σχέδιο αντιμετωπίζει τους πιστωτές κατά ανάλογο τρόπο και δεν υπάρχει πιστωτής, ο οποίος θα μπορούσε να δείξει ότι θα βρισκόταν σε καλύτερη θέση χωρίς το σχέδιο³⁷.

Στο βαθμό που ένας συμβιβασμός με τους πιστωτές, κατόπιν διαπραγματεύσεων, επικυρώνεται από το Ειρηνοδικείο³⁸, ή το Ειρηνοδικείο επικυρώνει σχέδιο στο οποίο συναινεί η πλειοψηφία των απαιτήσεων, σύμφωνα με όσα αναφέρθηκαν³⁹, ή το Ειρηνοδικείο επιβάλλει με απόφασή του συγκεκριμένο σχέδιο κατόπιν αίτησης και δίκης, ο οφειλέτης αποκτά απαλλαγή από τα χρέη του⁴⁰. Για να συμβεί το τελευταίο, θα πρέπει να είναι συνεπής με τις υποχρεώσεις του για μία περίοδο τριών ως πέντε ετών, την οποία εξειδικεύει το δικαστήριο⁴¹ (σε περίπτωση παράβασης των υποχρεώσεών του, κάθε πιστωτής μπορεί με αίτηση να ζητήσει αναβίωση του χρέους εντός τεσσάρων μηνών από την παράβαση⁴²), καθώς και να μην αποδειχθεί ανειλικρινής η κοινοποίηση των περιουσιακών του στοιχείων⁴³. Δεν υπάρχει, επομένως, αυτόματη απαλλαγή από τα χρέη. Τέλος, με την απαλλαγή του οφειλέτη από τα χρέη του δεν απαλλάσσονται οι συνοφειλέτες και οι εγγυητές⁴⁴.

4. Αγγλία και Ουαλία⁴⁵

Η αυτόματη απαλλαγή από τα χρέη είναι σχετικά πρόσφατη εξέλιξη στο αγγλικό δίκαιο⁴⁶. Ο Πτωχευτικός Νόμος του 1914 προέβλεπε απαλλαγή από τα χρέη κατόπιν αίτησης στο δικαστήριο. Ο Πτωχευτικός Νόμος του 1986 εισήγαγε την αυτόματη απαλλαγή από τα χρέη με την πάροδο τριών ετών⁴⁷. Με νόμο του 2002 (Enterprise Act 2002) η περίοδος αυτή περιορίστηκε, στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, στο ένα

έτος⁴⁸. Έτσι, η πτώχευση φυσικού προσώπου πλέον αρχικά με την κήρυξη της πτώχευσης με διάταγμα του δικαστηρίου και συνεχίζεται μέχρι την απαλλαγή του οφειλέτη από τα χρέη⁴⁹ στο πέρας του ενός έτους από την κήρυξη της πτώχευσης⁵⁰.

Ωστόσο:

α) Η περίοδος αυτή μπορεί να είναι ακόμα συντομότερη, σε περίπτωση που ο διαχειριστής (*official receiver*) δηλώσει στο δικαστήριο ότι περιττεύει ή ολοκληρώθηκε η διερεύνηση της συμπεριφοράς και των υποθέσεων του οφειλέτη. Σε αυτή την περίπτωση, με την κοινοποίηση επέρχεται απαλλαγή του οφειλέτη⁵¹.

β) Η περίοδος του ενός έτους μπορεί να παραταθεί μέσω διακοπής της ροής του διαστήματος αυτού, πριν το έτος παρέλθει, ή όταν πληρωθούν ορισμένες προϋποθέσεις⁵². Απαιτείται σχετικά αίτηση του διαχειριστή (του *official receiver* ή του *trustee*), την οποία το δικαστήριο κάνει δεκτή αν πεισθεί ότι ο οφειλέτης δεν αντεπεξέρχεται στις υποχρεώσεις του.

γ) Ο διαχειριστής μπορεί επίσης να αιτηθεί την έκδοση της λεγόμενης διαταγής με πτωχευτικούς περιορισμούς, κάτι που επιφέρει ανάλογα αποτελέσματα με την παράταση της απαλλαγής⁵³.

Με την απαλλαγή ο οφειλέτης απελευθερώνεται από τα χρέη του⁵⁴. Η εκχωρηθείσα στο διαχειριστή περιουσία δεν επανακάμπει στην εξουσία του οφειλέτη, αλλά παραμένει διαθέσιμη για την ικανοποίηση των πιστωτών μέσω ρευστοποίησης.

Επιπλέον, η απαλλαγή δεν επηρεάζει το δικαίωμα των εξασφαλισμένων πιστωτών να ικανοποιηθούν από το εξασφαλισμένο πράγμα. Υπάρχουν, επίσης, ορισμένες απαιτήσεις που εξαιρούνται από την απαλλαγή. Πρόκειται για απαιτήσεις από παράβαση κανόνων περί εμπιστεύματος (*trust*), πρόστιμα και λοιπές χρηματικές ποινές, ορισμένες αιτήσεις αποζημίωσης (π.χ. λόγω εξ αμελείας τραυματισμού), ορισμένες απαιτήσεις από φοιτητικά δάνεια⁵⁶ όπως και χρέη ανακύπτοντα μετά το άνοιγμα της πτώχευσης⁵⁷.

37. Άρθρο 7 παρ. 3 Ν 3869/2010, όπως ισχύει.

38. Άρθρο 2 παρ. 1 Ν 3869/2010, όπως ισχύει.

39. Άρθρα 7 παρ. 2, 3 Ν 3869/2010, όπως ισχύει.

40. Άρθρο 2 παρ. 1 Ν 3869/2010, όπως ισχύει.

41. Άρθρο 8 παρ. 2 Ν 3869/2010, όπως ισχύει. Το δικαστήριο λαμβάνει υπόψη το συνολικό διακανονισμό και την ικανότητα του οφειλέτη να προβαίνει σε μηνιαίες πληρωμές (καθώς το συνολικό ποσό αναμένεται να αποπληρωθεί σε μηνιαίες καταβολές).

42. Άρθρο 11 παρ. 2 Ν 3869/2010.

43. Άρθρο 10 παρ. 1 Ν 3869/2010, όπως ισχύει. Ο πιστωτής μπορεί να ανατρέψει επικυρωμένο σχέδιο εντός δύο ετών από την απαλλαγή.

44. Άρθρο 12 Ν 3869/2010.

45. Δεν αναφέρονται τα ισχύοντα στη Σκωτία, η οποία έχει πολύ διαφορετικό νομικό σύστημα. Επίσης, το σχετικό θεσμικό πλαίσιο στη Βόρεια Ιρλανδία ομοιάζει με αυτό της Αγγλίας & Ουαλίας, και ανευρίσκεται στο Insolvency (Northern Ireland) Order 1989.

46. Για την εξέλιξη της απαλλαγής στο δίκαιο Αγγλίας & Ουαλίας βλ. *Tribe, Discharge in bankruptcy: an examination of personal insolvency's fresh start function*, Insolvency Intelligence 2012, σελ. 108 επ., 117 επ., 2013, σελ. 1 επ. Για το ιστορικό και οικονομικό πλαίσιο βλ. *Di Martino, Law, class and entrepreneurship: bankruptcy and debt discharge in England and Wales, c. 1890-1939*, Manchester Papers in Economic and Social History (Αρ. 64, 04/2008).

47. Η αυτόματη απαλλαγή εισήχθη για πρώτη φορά με τον Πτωχευτικό Νόμο του 1976 (Insolvency Act 1976), ετίθεντο όμως αυστηροί όροι, μεταξύ των οποίων η πάροδος περιόδου πέντε ετών.

48. Ως ισοστάθμιση στις φιλελεύθερες ρυθμίσεις περί απαλλαγής εισήχθησαν οι λεγόμενες διαταγές με πτωχευτικούς περιορισμούς, οι οποίες μπορούν να επιβληθούν στον οφειλέτη για μία περίοδο 2 - 15 ετών (άρθρο 281Α και παρ. 14Α Πτωχευτικού Νόμου του 1986).

49. Άρθρο 278 Πτωχευτικού Νόμου του 1986.

50. Άρθρο 279 (1) Πτωχευτικού Νόμου του 1986.

51. Άρθρο 279 (2) Πτωχευτικού Νόμου του 1986. Βλ. επίσης κανόνα 6.214Α (Insolvency Rules 1986). Αυτή η εξόχως φιλελεύθερη ρύθμιση, η οποία εισήχθη με νόμο του 2002 (Enterprise Act 2002), οδήγησε στην απαλλαγή από τα χρέη σε εξαιρετικά μικρό χρονικό διάστημα (3 μήνες). Σύντομα, όμως, κατακρίθηκε, και περιέπεσε σε αχρησία.

52. Άρθρο 279 (3) Πτωχευτικού Νόμου του 1986.

53. Άρθρο 281Α και παρ. 14Α Πτωχευτικού Νόμου του 1986.

54. Άρθρο 281 (1) Πτωχευτικού Νόμου του 1986.

55. Άρθρο 281 (2) - (8) Πτωχευτικού Νόμου του 1986.

56. Άρθρο 42 Νόμου του 2004 περί Ανώτατης Εκπαίδευσης.

57. Άρθρο 382 (1) Πτωχευτικού Νόμου του 1986.

Τα «πτωχευτικά χρέη» ορίζονται στο άρθρο 382 ΙΑ του Πτωχευτικού Νόμου του 1986 και περιλαμβάνουν, γενικά, κάθε χρέος που υπήρχε κατά το άνοιγμα της πτώχευσης, κάθε χρέος που δημιουργείται μεν μετά το άνοιγμα της πτώχευσης, ανάγεται όμως σε αιτία υπάρχουσα πριν το άνοιγμα, χρέος από αδικοπραξία καθώς και τόκους. Η ευθύνη για χρέος μπορεί να είναι υφιστάμενη ή υπό αίρεση.

Σε περίπτωση απαλλαγής, ο οφειλέτης απαλλάσσεται επίσης και από παράλληλους περιορισμούς ή παρεπόμενες ποινές. Πρόκειται για τον περιορισμό να είναι διοικητής επιχείρησης χωρίς συναίνεση του δικαστηρίου (*disqualification*), να κατέχει ορισμένα δημόσια αξιώματα, να λαμβάνει δάνεια άνω των 250 λιρών χωρίς να ενημερώνει ότι έχει πτωχεύσει στο παρελθόν, καθώς και να είναι έμπορος με άλλη επωνυμία.

Ενώ η πτωχευτική διαδικασία απαιτεί από τον πτωχεύσαντα να αποδώσει στον διαχειριστή περιουσιακά του στοιχεία προς ρευστοποίηση και ενδεχομένως να κάνει πληρωμές από το εισόδημά του, η απαλλαγή χρέους δεν εξαρτάται από συνεισφορές του πτωχεύσαντος για τα έξοδα της διαδικασίας ή τις απαιτήσεις των πιστωτών. Ο πτωχεύσας δεν είναι υποχρεωμένος να εργάζεται ή ακόμα και να αναζητεί εργασία, αν και αν το πράξει, ο διαχειριστής μπορεί να αιτηθεί την έκδοση διαταγής ή τη σύναψη συμφωνίας για πληρωμή χρεών από εισοδήματα⁵⁸.

Ο οφειλέτης που απαλλάγη από τα χρέη του μπορεί να ζητά την έκδοση από το δικαστήριο πιστοποιητικού απαλλαγής⁵⁹.

Υπάρχουν πολλοί τρόποι με τους οποίους ο οφειλέτης μπορεί να απελευθερωθεί από τα χρέη του. Ο πρώτος τρόπος είναι η σύναψη πράξης διευθέτησης οφειλών, βάσει σχετικού νόμου (*Deeds of Arrangement Act 1914*). Η πράξη αυτή είναι σύμβαση μεταξύ οφειλέτη και πιστωτών, η οποία έχει τη μορφή συμβιβασμού ή εκχώρησης ορισμένης περιουσίας του στο διαχειριστή προς το σκοπό ικανοποίησης των πιστωτών. Απαιτεί τη συναίνεση της πλειοψηφίας των πιστωτών καθώς και των πιστωτών που εκπροσωπούν την πλειοψηφία των απαιτήσεων. Ο τρόπος και ο χρονικός ορίζοντας της απαλλαγής ορίζονται ειδικότερα στους όρους της εν λόγω σύμβασης. Πρόκειται για διαδικασία παρωχημένη και σπανίως χρησιμοποιούμενη.

Κατά δεύτερον, όταν τα συνολικά χρέη και τα διαθέσιμα περιουσιακά στοιχεία είναι ιδιαίτερα περιορισμένα⁶⁰, ο οφειλέτης μπορεί να απαλλαγεί μέσω της διαδικασίας του Τμήματος 7Α (*Part 7A*) του Πτωχευτικού Νόμου του 1986⁶¹. Η απαλλαγή από τα χρέη δεν παρέχεται από το δικαστήριο αλλά με διαταγή από το διαχειριστή.

Η διαταγή επιφέρει αναστολή διώξεων. Η διαδικασία συνήθως διαρκεί ως ένα χρόνο, κατά τη διάρκεια του οποίου οι πιστωτές δεν μπορούν να ασκήσουν τα δικαιώματά τους κατά

του οφειλέτη. Με το πέρας του έτους επέρχεται απαλλαγή από τα χρέη που υπάγονται στο εύρος της διαδικασίας⁶².

Πρόκειται, βεβαίως, για διαδικασία με ιδιαίτερος περιορισμένο εύρος, για οφειλέτες δηλ. με ιδιαίτερος περιορισμένα χρέη και περιουσία. Οι πιστωτές, επίσης, καταγγέλλουν συχνά καταχρήσεις της διαδικασίας και ελλιπή εποπτεία αυτής.

Περαιτέρω, ο οφειλέτης μπορεί να προτείνει στους πιστωτές του ειδική ρύθμιση χρέους (*Individual Voluntary Arrangement - IVA*, ρυθμιζόμενο στο όγδοο μέρος του Πτωχευτικού Νόμου του 1986, άρθρο 252 επ.) και λαμβάνοντας τη μορφή συμβιβασμού ή σχεδίου ρύθμισης. Μπορεί να ακολουθηθεί είτε εξωδικαστική διαδικασία είτε δικαστική, όταν ζητείται προσωρινή προστασία, η οποία διαρκεί μέχρι τη σύγκληση συνέλευσης πιστωτών, η οποία θα εξετάσει την πρόταση ρύθμισης.

Θα πρέπει, επίσης, ειδικός εντολοδόχος (*nominee*), με την ειδικευση του *insolvency practitioner*, να γνωμοδοτήσει ότι η πρόταση του οφειλέτη είναι δίκαιη, βιώσιμη και ικανή να εφαρμοστεί, ώστε στη συνέχεια να τεθεί στην κρίση της συνέλευσης των πιστωτών.

Στη συνέλευση μπορούν οι πιστωτές να ψηφίσουν την πρόταση με ή χωρίς τροποποιήσεις. Για την έγκριση της πρότασης απαιτείται πλειοψηφία πιστωτών που εκπροσωπούν το 75% των απαιτήσεων. Στη συνέχεια διορίζεται πρόσωπο που θα εποπτεύσει την εκπλήρωση της συμφωνίας (συνήθως, το ίδιο πρόσωπο με τον *nominee*).

Τηρουμένων των όρων της συμφωνίας οφειλέτη - πιστωτών, ο πρώτος απαλλάσσεται των υποχρεώσεών του βάσει των συμβατικών όρων.

Δεν προβλέπεται ελάχιστη περίοδος, μετά την πάροδο της οποίας ο οφειλέτης απαλλάσσεται από τις υποχρεώσεις του. Όπως και στην πρώτη περίπτωση της πράξης διευθέτησης οφειλών, το θέμα αυτό είναι αντικείμενο συμφωνίας οφειλέτη - πιστωτών. Κατά κανόνα, πάντως, θα προβλέπεται πενταετής διάρκεια, όταν η ρύθμιση (IVA) εδράζεται στα εισοδήματα του οφειλέτη⁶³.

Τέλος, ο οφειλέτης μπορεί να απαλλαγεί από τα χρέη του με ανεπίσημο τρόπο, όπως με απλή συμφωνία ή άλλες συμβατικές ρυθμίσεις (π.χ. με *debt management plans*). Το μειονέκτημα, εκ προκειμένου, είναι η δυσκολία εφαρμογής των συμφωνιών αυτών, ακριβώς λόγω του ανεπίσημου χαρακτήρα τους.

5. Ολλανδία

Η πτώχευση στην Ολλανδία ρυθμίζεται από τον Πτωχευτικό Νόμο του 1896 (*Faillissement*), όπως ισχύει σήμερα. Τρεις τύποι διαδικασιών προβλέπονται:

α) η πτώχευση (*Faillissement*), η οποία εφαρμόζεται σε εταιρίες, άλλα νομικά πρόσωπα (όπως ιδρύματα και ενώσεις), συνεταιρισμούς και φυσικά πρόσωπα και απολήγει στη ρευστοποίηση της περιουσίας του οφειλέτη (συμπεριλαμβανο-

58. Άρθρα 310 και 310Α Πτωχευτικού Νόμου του 1986.

59. Κανόνα 6.220 (*Insolvency Rules 1986*).

60. Ο οφειλέτης πρέπει να έχει χρέη ως 15.000 λιρών, περιουσία αξίας ως 300 λιρών (όμως μπορεί να διαθέτει όχημα αξίας ως 1.000 λιρών), και διαθέσιμο εισόδημα ως 50 λίρες, αφού αφαιρεθούν τα συνήθη έξοδα οικίας.

61. Άρθρα 251Α - 251Χ Πτωχευτικού Νόμου του 1986.

62. Άρθρο 251Ι Πτωχευτικού Νόμου του 1986.

63. Παρέχοντας έτσι στους πιστωτές με περισσότερα από αυτά που θα λάμβαναν με διαταγή ικανοποίησης από εισοδήματα ή στο πλαίσιο συμφωνίας εντός πτώχευσης, που θα διαρκούσε ως τρία χρόνια.

μένως της μεταπωχευτικής περιουσίας) για την ικανοποίηση των πιστωτών,

β) η αναστολή πληρωμών (*surséance van betaling*), μία διαδικασία διαθέσιμη στις περισσότερες εταιρίες και νομικά πρόσωπα όπως και φυσικά πρόσωπα που είναι επιχειρηματίες ή ασκούν ελεύθερο επάγγελμα, η οποία δίνει προσωρινή προστασία στον οφειλέτη από διώξεις των πιστωτών, με σκοπό αυτός να αναδιοργανώσει και να συνεχίσει την επιχείρησή του, και τελικά να ικανοποιήσει τους πιστωτές του εν όλω ή εν μέρει,

γ) το σχέδιο αναδιάρθρωσης οφειλών (*schuldsanering*), στο οποίο τα περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη ρευστοποιούνται προς όφελος των πιστωτών. Επιπρόσθετα, θα πρέπει ο οφειλέτης να έχει εισοδήματα ή άλλους πόρους για την ικανοποίηση των πιστωτών εντός των επόμενων τριών ετών, μετά την πάροδο των οποίων ο οφειλέτης κάνει νέα αρχή (*fresh start*). Η διαδικασία αφορά μόνο φυσικά πρόσωπα.

Οι υπό α) και β) διαδικασίες δεν καταλήγουν σε αυτόματη απαλλαγή του οφειλέτη από το υπόλοιπο των χρεών του. Το ζήτημα της απαλλαγής αφορά μόνο την υπό γ) διαδικασία, στην οποία θα γίνει αναφορά παρακάτω.

Για να απαλλαγεί από τα χρέη, ο οφειλέτης θα πρέπει να δείξει ότι:

α) αδυνατεί να αποπληρώνει τις υποχρεώσεις του,

β) αποπειράθηκε και απέτυχε να συμβιβαστεί εξωδικαστικά με τους οφειλέτες του,

γ) τα χρέη του δεν προέκυψαν την τελευταία πενταετία ως αποτέλεσμα απάτης, ποινικά κολάσιμης συμπεριφοράς ή ανεύθυνης συμπεριφοράς,

δ) δεν προέβη σε άλλη αναδιάρθρωση χρέους την τελευταία δεκαετία και

ε) ότι είναι πρόθυμος (και όχι «ικανός», διατύπωση που θα απέκλειε άνεργους οφειλέτες) να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της αναδιάρθρωσης του χρέους και να προσκομίσει στο δικαστήριο και τον διαχειριστή τις αναγκαίες πληροφορίες.

Οι προϋποθέσεις υπαγωγής στη διαδικασία αναλύονται στα άρθρα 284-295 του Πτωχευτικού Νόμου.

Οι σχετικοί «κανόνες συμπεριφοράς» ρυθμίζονται στα άρθρα 295-331. Ο οφειλέτης δεν πρέπει να δημιουργεί νέα χρέη, που σημαίνει ότι δεν θα πρέπει να είναι υπερήμερος σε πάγια έξοδα (ενοίκιο, παροχή ρεύματος και νερού), δεν θα πρέπει να επιτρέψει ο τραπεζικός του λογαριασμός να έχει ακάλυπτες πιστώσεις, ούτε να επιτρέψει να καταστούν υπερήμερες υποχρεώσεις ρυθμιζόμενες από τη διαδικασία.

Θα πρέπει να εργάζεται, να παρέχει πληροφορίες για τις υποθέσεις του, και να αποδίδει το καθοριζόμενο από το διαχειριστή πλεόνασμα από τα εισοδήματά του.

Οι συνέπειες και η διάρκεια της αναδιάρθρωσης ρυθμίζονται στα άρθρα 349α-358. Η διαδικασία έχει τριετή διάρκεια, που μπορεί να παραταθεί κατά δύο χρόνια, όταν ο οφειλέτης δεν εναρμονίζεται με τις διατάξεις του νόμου.

Όσο διαρκεί η διαδικασία:

α) η περιουσία του οφειλέτη θεωρείται ότι βρίσκεται σε κατάσταση πτώχευσης και είναι διαθέσιμη για ρευστοποίηση,

β) ο οφειλέτης χάνει την ικανότητα πλήρους δικαιοπραξίας,

γ) τα χρέη παγώνουν,

δ) αναστέλλεται κάθε κατάσχεση περιουσιακών στοιχείων ή εισοδημάτων και

ε) οι απαιτήσεις παύουν να παράγουν τόκους.

Η διαδικασία λήγει είτε «κανονικά» (*normal closure*), στο τέλος της προβλεπόμενης περιόδου, ή με τον απλοποιημένο τρόπο (*simplified closure*), όταν αποδεικνύεται ότι είναι αδύνατον για τον οφειλέτη να αποπληρώσει τις υποχρεώσεις του, οπότε και μπορεί το δικαστήριο να διατάξει τη λήξη της διαδικασίας. Πρόωρη λήξη της διαδικασίας μπορεί να διαταχθεί και όταν όλα τα χρέη ικανοποιηθούν πριν το αναμενόμενο χρονικό σημείο, ή όταν ο ίδιος ο οφειλέτης ματαιώνει τη διαδικασία.

Όταν η διαδικασία τελειώνει κανονικά, ύστερα από τρία ως πέντε χρόνια, ή με τον απλοποιημένο τρόπο, ο οφειλέτης απαλλάσσεται από τα χρέη του, οπότε μπορεί να κάνει νέα αρχή. Μη ικανοποιηθείσες απαιτήσεις δεν είναι πλέον δικαστικά επιδιώξιμες. Υφίστανται ως «ατελείς ενοχές», επιτρέποντας δηλ. στον οφειλέτη, αν το επιθυμεί, να τις αποπληρώσει.

6. Πολωνία

Η καταναλωτική πτώχευση εισήχθη στην Πολωνία με την μεταρρύθμιση του πτωχευτικού δικαίου του 2009⁶⁴. Στόχος της μεταρρύθμισης του 2009 ήταν η προστασία των συμφερόντων των πιστωτών, διασφαλίζοντας ότι θα εισπράξουν έστω τμήμα των απαιτήσεών τους, καθώς και η παροχή δυνατότητας απελευθέρωσης από τα χρέη για αφερέγγυα φυσικά πρόσωπα. Όμως, αν και πάνω από ένα εκατομμύριο άνθρωποι υπολογίζεται ότι βρίσκονται σε κατάσταση αφερεγγυότητας, το 2012 άνοιξαν μόνο 50 πτωχευτικές διαδικασίες.

Η πτώχευση φυσικών προσώπων ρυθμίζεται πλέον σε ειδικό κεφάλαιο του Νόμου περί Πτώχευσης και Αναδιοργάνωσης (άρθρα 491 (1) και 491 (12)). Φυσικά πρόσωπα που μπορούν να υπάγονται στη διαδικασία είναι όσα δεν ήταν αυταπασχολούμενα το έτος πριν την έναρξη της διαδικασίας και όσα δεν ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα (ακόμα και χωρίς εγγραφή στο Μητρώο) ή δεν είναι μέλη προσωπικής εταιρίας.

Δικαίωμα (και όχι υποχρέωση) υποβολής αίτησης έχει μόνο ο οφειλέτης. Το φυσικό πρόσωπο θα πρέπει να κατέστη αφερέγγυο υπό συνθήκες πέρα από τον έλεγχό του, π.χ. λόγω λύσης από τον εργοδότη της σύμβασης εργασίας του ή λόγω ασθένειας ή λόγω οικογενειακών περιστάσεων. Ο οφειλέτης μπορεί να υποβάλει αίτηση μόνο μία φορά κάθε δέκα χρόνια. Επίσης, δεν μπορεί να υποβάλει αίτηση αν κατά τα τελευταία δέκα χρόνια κινήθηκε διαδικασία πτώχευσης εναντίον του λόγω της επιχειρηματικής του ιδιότητας. Τέλος, ο οφειλέτης χάνει το δικαίωμα υποβολής αίτησης αν κατά τα τελευταία δέκα χρόνια προέβη σε επιζήμιες για τους πιστωτές πράξεις (*actio Pauliana*).

64. Η πτώχευση στην Πολωνία ρυθμίζεται από το Νόμο περί Πτώχευσης και Αναδιοργάνωσης του 2003 (*Prawo upadłościowe i naprawcze*, Dz.U. 2003 nr 60 poz. 535).

Αρμοδιότητα έχει το δικαστήριο, στην περιφέρεια του οποίου διαμένει ο οφειλέτης.

Ο οφειλέτης πρέπει να κοινοποιήσει και να παραδώσει όλα τα περιουσιακά του στοιχεία στον διοριζόμενο από το δικαστήριο εντολοδόχο (insolvency practitioner). Σημαντικότερη πτυχή αυτής της υποχρέωσης είναι η υποχρέωση του οφειλέτη να παραδώσει την οικία του, την οποία θα εκποιήσει ο εντολοδόχος⁶⁵. Το δικαστήριο αποδίδει στον οφειλέτη τμήμα από το προϊόν της εκποίησης, ώστε να καλυφθούν τα έξοδα διαμονής του για τους επόμενους δώδεκα μήνες.

Αφού ο οφειλέτης αποδώσει την περιουσία του, ετοιμάζεται σχέδιο αποπληρωμής των πιστωτών, και το δικαστήριο καθορίζει μία περίοδο ως πέντε ετών για την αποπληρωμή των μη ικανοποιηθεισών απαιτήσεων, καθώς και αποφασίζει για το ποσοστό διαγραφής χρέους.

Ο οφειλέτης έχει σειρά υποχρεώσεων: πρώτον, να προβαίνει στις καθοριζόμενες από το σχέδιο πληρωμές. Δεύτερον, να αποστέλλει κάθε Απρίλιο ετήσια έκθεση για την απόδοσή του βάσει του σχεδίου. Τρίτον, να μην δρα πέρα από το σύννηθες πλαίσιο διαχείρισης των υποθέσεών του. Σε περίπτωση παράβασης των υποχρεώσεων αυτών, το δικαστήριο μπορεί να διακόψει την πτωχευτική διαδικασία. Αν, από την άλλη πλευρά, ο οφειλέτης αντεπεξέλθει στις υποχρεώσεις του, το δικαστήριο αποφασίζει για την έκταση της απαλλαγής από το υπόλοιπο των χρεών του οφειλέτη καθώς και περατώνει τη διαδικασία.

Στις προτάσεις μεταρρύθμισης του πτωχευτικού δικαίου, που αυτή την περίοδο καταρτίζει ομάδα εργασίας του Υπουργείου Δικαιοσύνης, πρωτεύουσα θέση έχουν οι προτάσεις για βελτίωση της καταναλωτικής πτώχευσης. Βάσει των τροποποιήσεων, αρμοδιότητα πλέον θα έχουν τα αστικά δικαστήρια και όχι τα πτωχευτικά δικαστήρια. Συνέπεια αυτού θα είναι η βελτίωση της πρόσβασης στα δικαστήρια καθώς και η διάδοση της διαδικασίας απαλλαγής από τα χρέη μέσω καλύτερης πληροφόρησης των ενδιαφερομένων⁶⁶.

Επιπλέον, οι προτεινόμενες αλλαγές καθιστούν εφικτό σε κάθε οφειλέτη να προσφύγει στη διαδικασία απαλλαγής από τα χρέη, εκτός αν τα χρέη οφείλονται σε αδικοπραξία από δόλο ή βαριά αμέλεια. Προϋπόθεση θα είναι, επίσης, ο οφειλέτης να μην έχει αποπληρώσει χρέη του για μία περίοδο τριών μηνών. Το δικαστήριο θα πρέπει να διαπιστώσει ότι ο οφειλέτης είναι ανίκανος να αποπληρώσει τα χρέη του (και όχι απλώς απρόθυμος).

Περαιτέρω, η αίτηση που καλείται να συμπληρώσει ο οφειλέτης, βάσει των ως άνω προτεινόμενων αλλαγών, έχει αρκετά απλό περιεχόμενο. Το δικαστήριο οφείλει να αντιπαραβάλει τα στοιχεία που υποβάλλει ο οφειλέτης με τα στοιχεία που διαθέτει η φορολογική αρχή, καθώς και να ελέγξει αν ο οφειλέτης ήταν μέτοχος ή διοικητής αφερέγγυας επιχείρησης.

65. Εκτός πτώχευσης, ο δικαστικός επιμελητής μπορεί να προβεί σε έξωση, αλλά οι εξουσίες του είναι πιο περιορισμένες.

66. Στην Πολωνία, υπάρχουν 242 αστικά δικαστήρια και μόλις 46 πτωχευτικά δικαστήρια. Η προτεινόμενη αλλαγή θα διευκολύνει την πρόσβαση στο δικαστήριο και από γεωγραφικής άποψης. Με την πρόταση, επίσης, θα μειωθούν τα πτωχευτικά δικαστήρια στα 16.

Ακόμα, τα έξοδα υποβολής αίτησης αναλαμβάνει το κράτος, τα οποία όμως θα επιστραφούν βάσει του σχεδίου αποπληρωμής υποχρεώσεων που θα εγκριθεί στη συνέχεια από το δικαστήριο. Αν δεν αντεπεξέλθει στις αναλαμβανόμενες με το σχέδιο υποχρεώσεις, ο οφειλέτης αποκλείεται από την πρόσβαση στη διαδικασία για δέκα χρόνια.

Όπως και στο ισχύον δίκαιο, το δικαστήριο, βάσει της πρότασης, καθορίζει το χρόνο αποπληρωμής, με τη διαφορά ότι εισάγεται περίοδος 36 μηνών. Αν διαπιστωθεί αντικειμενική αδυναμία πληρωμής σε αυτό το χρονικό διάστημα, το δικαστήριο μπορεί να παρατείνει τη διαδικασία για μία περίοδο ως 18 μηνών. Ο οφειλέτης μπορεί να κρατήσει την περιουσία του, αν μπορεί να επιτευχθεί συμφωνία με τους πιστωτές χωρίς να απαιτείται να εκποιηθεί αυτή. Προτείνεται επίσης οι πιστωτές να μην μπορούν να προχωρούν σε διώξεις στο βαθμό που ο οφειλέτης τηρεί τις αναλαμβανόμενες με το σχέδιο υποχρεώσεις. Δίνεται, τέλος, η δυνατότητα μερικής αποπληρωμής του χρέους, με το υπόλοιπο να διαγράφεται.

Ταυτόχρονα, μειώνεται το κόστος της διαδικασίας, καθώς το άνοιγμα της πτώχευσης θα δημοσιεύεται πλέον ηλεκτρονικά και όχι στην ειδική Εφημερίδα (*Monitor Sadowy*). Τα έξοδα, επομένως, θα περιλαμβάνουν μόνο το δικαστικό τέλος (10 ευρώ), τα έξοδα του εντολοδόχου (insolvency practitioner) και τα λοιπά έξοδα της πτωχευτικής διαδικασίας.

Ο μέσος οφειλέτης θα μπορεί εύκολα να ανεύρει και να κατανοήσει το σχετικό θεσμικό πλαίσιο, το οποίο θα περιλαμβάνεται σε σύντομο νόμο, αποτελούμενο από μόλις 20 άρθρα. Ιδιαίτερης σημασίας θα είναι και η δημιουργία συμβουλευτικών κέντρων για οφειλέτες, τα οποία θα τους υποβοηθούν στη σύνταξη της σχετικής αίτησης καθώς και θα τους παρέχουν στήριξη δυνάμει να τους καταστήσει ικανότερους στη διαχείριση των οικονομικών τους στο μέλλον⁶⁷.

Συμπεράσματα

Από την παραπάνω αναφορά σε επιμέρους νομικά συστήματα συνάγεται μία αξιοσημείωτη ποικιλία στο ζήτημα της απαλλαγής του οφειλέτη από τα χρέη του. Κι όμως, μπορεί να διακρίνει κανείς τάσεις ομοιομορφοποίησης, ιδίως στις πρόσφατες μεταρρυθμίσεις που δίνουν έμφαση στην αποκατάσταση του οφειλέτη, ενώ μπορεί να συναχθεί και ένας κοινός πυρήνας θεμελιωδών αξιών, στις οποίες μπορούν να βασιστούν ορισμένες τουλάχιστον κοινές προϋποθέσεις για την απαλλαγή από τα χρέη.

Κατά πρώτον, από όλες τις αναφερθείσες έννομες τάξεις προκύπτει ότι το αφερέγγυο⁶⁸ φυσικό πρόσωπο (είτε έχει επιχειρηματική δράση είτε όχι) πρέπει να έχει πρόσβαση σε μια μορφή πτωχευτική διαδικασία, επιτυγχάνουσα τον σκοπό της απαλλαγής από τα χρέη στην ευρύτητά του.

Ένα τυχόν κοινό θεσμικό πλαίσιο θα πρέπει να δίνει τη δυνατότητα απαλλαγής και απελευθέρωσης από το υπόλοιπο

67. Πρβλ. τις ενώσεις για την παροχή συμβουλών στους καταναλωτές (Schuldnerberatungsstellen) στη Γερμανία και την Αυστρία.

68. Με την έννοια της ανικανότητας αποπληρωμής των χρεών όταν καθίστανται ληξιπρόθεσμα.

των χρεών, θα μπορούσε όμως να υπάρχει περιθώριο για ρύθμιση ορισμένων θεμάτων με αποκλίνοντα τρόπο:

α) πρώτον, σχετικά με το ακριβές χρονικό διάστημα για την απαλλαγή από τα χρέη (αν και η τριετής περίοδος φαίνεται να αναπτύσσεται ως γενική τάση),

β) δεύτερον, σχετικά με το αν η απαλλαγή θα επέρχεται αυτομάτως ή κατόπιν αιτήσεως και

γ) τρίτον, σχετικά με το ποια χρέη θα περιλαμβάνονται στο εύρος της απαλλαγής⁶⁹.

Αν η απαλλαγή από τα χρέη είναι αυτόματη, θα υπάρχουν προστατευτικές δικλίδες για τους πιστωτές, ώστε οι τελευταίοι (ή ο διαχειριστής) να μπορούν να ζητούν αναστολή της απαλλαγής.

Η επέλευση της απαλλαγής θα πρέπει να εξαρτάται από την εκπλήρωση από μέρους του οφειλέτη του συνεργατικού του καθήκοντος, το οποίο περιλαμβάνει:

69. Πρόκειται για ζήτημα, το οποίο μπορεί να αντιμετωπίζεται διαφορετικά σε διάφορες χώρες, αναλόγως της ακολουθούμενης πολιτικής. Ιδίως, μπορούν να ρυθμίζονται διαφορετικά φορολογικά χρέη και χρέη σχετιζόμενα με τις περιουσιακές σχέσεις των συζύγων.

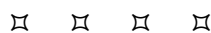
α) πλήρεις και ειλικρινείς κοινοποιήσεις, καθώς και παράδοση περιουσιακών του στοιχείων προς ρευστοποίηση υπέρ των πιστωτών,

β) πλήρη και ειλικρινή κοινοποίηση για προγενέστερες συναλλαγές που ενδέχεται να ανακληθούν και

γ) πλήρη εναρμόνιση στην υποχρέωση για καταβολές από το εισόδημά του, εφόσον προβλέπεται κάτι τέτοιο. Ο τρόπος προσδιορισμού των καταβολών θα ορίζεται στα εθνικά δίκαια, ενόψει των εκάστοτε ισχυουσών οικονομικών συνθηκών.

Η απαλλαγή θα απαλλάσσει τον οφειλέτη όχι μόνο από τα υπαγόμενα στη διαδικασία χρέη, αλλά και από κάθε είδους παρεπόμενες επιπτώσεις, οι οποίες προβλέπονται ως συνέπεια της πτώχευσης, ώστε να δοθεί ένα πραγματικό νέο ξεκίνημα (*fresh start*) στον οφειλέτη.

Βεβαίως, οι οικονομικές συνθήκες σε κάθε έννομη τάξη είναι αυτές που τελικά θα καθορίσουν στις λεπτομέρειές του τον τρόπο εξισορρόπησης αφενός της αναγκαιότητας νέου ξεκινήματος, την οποία απαιτούν οι σύγχρονες κοινωνίες, και αφετέρου των δικαιολογημένων συμφερόντων των πιστωτών.

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΕΒΕ

ΑΘΗΝΑ Μαυρομικάλη 23, Τηλ.: 210 3678800 (30 γραμμές), ΑΘΗΝΑ Μαυρομικάλη 2, Τηλ.: 210 3607521,
ΠΕΙΡΑΙΑΣ Φίλωνος 107-109, Τηλ.: 80 111 70 111, ΘΕΣ/ΝΙΚΗ Φράγκων 1, Τηλ.: 2310 532134,
ΠΑΤΡΑ Κανάρη 28-30, Τηλ.: 2610 361600

www.nb.org • e-mail: info@nb.org